

معاونت پژوهش و انتشارات دانشگاه امامت اسلامی
Vice President For Research

راهنمای جامع پایان نامه نویسی - قسمت نوزدهم

چگونه خلاصه نویسی کنیم؟ آموزش کامل خلاصه نویسی در پایان نامه و مقاله

دسته بندی: پایان نامه نویسی

طی انجام تحقیقاتتان ممکن است به یک منبع کلی، فصل یا بخش طولانی تری از متن برسید که مرتبط به تحقیق شما است و به نظرتان اضافه کردن آن به مقاله تان جذاب خواهد بود. در این صورت، به جای اینکه یک نقل قول کامل را در مقاله قرار دهید یا بخش خاصی از آن را پارافریز کنید، بهتر است آن منبع را به طور کلی خلاصه کنید.

➤ خلاصه نویسی چیست؟

خلاصه نویسی یک مرور کلی و چشم انداز گسترده از محتوای یک منبع است که با کلمات خودتان نوشته می شود. یک متن خلاصه شده معمولاً کوتاه تر از متن اصلی، که اطلاعات از آن استخراج شده می باشد. نمونه خلاصه نویسی را می توان در سینما مشاهده کرد، زمانی که خلاصه یک فیلم برای اینکه مخاطب نگاه اجمالی و کلی از اتفاقاتی که در فیلم خواهد افتاد و به منظور آشنا شدن با شخصیت های داستان، ارائه می شود. هدف شما اینست که خواننده مقاله شما به طور مختصر متوجه موضوع کلی نوشته شما شود. زمانی که آن ها مقاله را می خوانند باید بدون اینکه نکات کلیدی آن را از دست بدهند به وضوح متوجه اطلاعاتی که از منبع منتقل می گردد شوند.

➤ خلاصه نویسی در مقابل پارافریز

در حالی که خلاصه نویسی توضیح کل یا قسمتی از منبع است، پارافریز یا بازنویسی زمانی انجام می شود که شما قسمت خاصی از متن را با کلمات خودتان می نویسید. پارافریز تقریباً ترکیبی از نقل قول و خلاصه نویسی است، به طوری که متن نهایی شامل همان اطلاعات و تقریباً همان تعداد کلمات متن اصلی است با این تفاوت که با کلمات دیگری نوشته شده است.

➤ مثال هایی از نقل قول، پارافریز و خلاصه نویسی

مقاله ای از DutchNews.nl با عنوان: “اجتماع لهستانی ها در هلند”

متن نقل قول شده:

“علیرغم داشتن شغل و کارکردن در ساعات طولانی، درآمد مردم لهستان به طور متوسط یک سوم مردم هلند است و ۱۷٪ آنها در فقر زندگی می کنند. هرچند فقط ۱.۸٪ آنها در قیاس با ۲.۸٪ جمعیت هلند، مستلزم امکانات رفاهی هستند.”

متن بازنویسی یا پارافریز شده:

مهاجران لهستانی که در هلند زندگی می کنند به طور متوسط یک سوم کارگران هلندی درآمد دارند. این در حالیست که ۲.۶٪ از جمعیت این کشور مدعی هستند به امکانات رفاهی نیازمندند، فقط ۱.۸٪ از اتباع لهستانی چنین ادعایی دارند. ۱۷٪ اتباع لهستانی در هلند در فقر زندگی می کنند با اینکه آنها شغل ثابت دارند و مدت زمان طولانی کار می کنند.

متن خلاصه نویسی شده (خلاصه کل مقاله)

نتیجه تحقیقاتی که در سال ۲۰۱۸ توسط دفتر برنامه ریزی اجتماعی و فرهنگی (SCP) در DutchNews.nl منتشر شد، نشان می دهد از بین ۱۶۰۰۰۰ مهاجر لهستانی که در هلند ثبت شده اند، ۷۵٪ آنها شغل های غیرقانونی و بدون قرارداد دارند، آنها ساعات زیادی را کار می کنند و اغلب کارهای دستی انجام می دهند. صنایعی نظیر کشاورزی و باغبانی بسیار وابسته به کارگران لهستانی هستند، اما ۱۷٪ مهاجران لهستانی در فقر زندگی می کنند و به طور متوسط کارگران لهستانی یک سوم کارگران هلندی درآمد دارند. این تحقیق همچنین نشان می دهد در حالی که ۲.۶٪ کل جمعیت هلند مدعی هستند به امکانات رفاهی نیاز دارند، فقط ۱.۸٪ مهاجران لهستانی چنین ادعایی دارند. علیرغم اینکه تبعیض از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ از ۳۸٪ به ۴۶٪ افزایش یافته است، مهاجران لهستانی کیفیت زندگی خود را در هلند به طور متوسط ۷.۱ از ۱۰ امتیازدهی می کنند. (DutchNews.nl, 2018)

➤ چه زمانی خلاصه نویسی انجام دهیم؟

شما باید زمانی خلاصه نویسی را انجام دهید که مفهوم کلی متن مرتبط به تحقیق شما باشد. از نقل قول مستقیم زمانی استفاده کنید که: مطمئن شوید قسمتی از یک متن، که شامل چند جمله می شود، با کلماتی دقیق و کاملا صحیح بیان شده و شما نیز می خواهید همان را بیان کنید.

متن اصلی را زمانی پارافریز کنید که: شما بخشی از ایده یک مقاله را که می تواند شامل چند پاراگراف باشد جذاب می دانید اما نیاز نمی بینید این اطلاعات دقیقا به همان شکل و با همان کلمات اصلی بیان شود بنابراین آن را به شکلی قدرتمندتر و واضح تر بیان می کنید.

خلاصه نویسی کل مقاله، سرفصل یا صفحه را زمانی انجام دهید که: شما متوجه می شوید یک مقاله کامل، یک فصل، یک صفحه و یا حتی بیش از یک پاراگراف از موضوعی مرتبط با تحقیق شماست که چندین نظریه جذاب در آن وجود دارد و شما می خواهید خواننده مقاله شما نیز از آن ها آگاه باشد.

➤ از کجا بدانیم باید خلاصه نویسی انجام دهیم؟

این سئوالات را از خودتان پرسید:

آیا کل نظریه و موضوع جذاب و مرتبط با مقاله شما است اما خیلی طولانی تر از آن است که بخواهید آن را بازنویسی یا نقل قول کنید؟ (مثلا بیش از یک پاراگراف)
آیا خواننده شما باید اطلاعات کلی داشته باشد تا از مقاله شما قدردانی کند؟
آیا قسمت خاصی از مقاله فعلی بیش از قسمتی دیگر در تحقیق شما تاثیر می گذارد؟
اگر به هر یک از این سئوالات پاسخ "بله" بدهید به این معناست خلاصه نویسی از منبعی که دارید برای شما بهتر از پارافریز و یا نقل قول کردن است.

➤ چطور متنی را خلاصه نویسی کنیم؟

۱. کل متن را با دقت بخوانید. یک خلاصه نویسی خوب و صحیح نیازمند این است که ابتدا شما با تمام اجزای موجود در منبع آشنا باشید تا بتوانید نکات کلیدی آن را بیرون بکشید.
۲. موضوع و تم اصلی متن را شناسایی کنید.
۳. درباره مهم ترین نظریه ها فکر کنید و نکات اصلی که باید در خلاصه نویسی شما به اشتراک گذاشته شود را شناسایی کنید. در صورت لزوم آنها را یادداشت کنید.
۴. نکات اصلی یادداشت شده را با کلمات خودتان بازنویسی کنید.
۵. متن نوشته شده را بازخوانی کنید و مطمئن شوید که خیلی شبیه به متن اصلی نوشته نشده باشد. در صورت لزوم جملات و کلماتی که نیاز به تغییر دارند را تغییر دهید.

➤ چطور منابع را حین خلاصه نویسی ذکر کنیم؟

منبع خود را خیلی سریع معرفی کنید. همانطور که در دو مثال پیش متوجه شدید، منبعی که اطلاعات از آن استخراج و خلاصه نویسی شده باید خیلی سریع ذکر شود. این به خواننده شما این اجازه را می دهد تا درباره منبع اصلی که متن شما از آن خلاصه نویسی شده اطلاعات کسب کند.

➤ در اینجا چند روش برای اینکه منبع را در خلاصه نویسی ذکر کنید معرفی می‌شود:

- بر اساس تحقیقی که توسط دفتر برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی در سال ۲۰۱۸ گرفته شد، ...
- در سال ۲۰۱۸، دفتر برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی نتیجه تحقیقات خود را اعلام کرد که بر اساس آن ...
- طی تحقیقی در سال ۲۰۱۸، دفتر برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی دریافت که ...

➤ اشاره به منبع در طول خلاصه نویسی

بر اساس اینکه خلاصه نویسی شما چقدر طولانی است، اگر به خوانندگان اطلاع دهید که هنوز در حال خواندن مطلب از همان منبع که در ابتدا معرفی شد هستید، بسیار زیرکانه خواهد بود. در مثالی که درباره کارگران لهستانی در هلند داشتیم، اشاره و معرفی منبع در انتها کافی بود چرا که این متن یک پاراگراف کوتاه بود. اما اگر خلاصه نویسی شما طولانی تر باشد می‌توانید یک بار دیگر در متن به منبع اشاره کنید.

➤ مثالی از چندین اشاره به منبع در یک خلاصه نویسی

طی مقاله‌ی منتشر شده توسط Gallagher در سال ۲۰۱۸، چندین محقق دریافتند که چطور باکتری موجود در معده به نام میکروبیوم (microbiome) می‌تواند به روی ذهن و احساسات بشر تاثیر گذاشته و شرایطی شبیه به بیماری‌های اوتیسم، افسردگی و بیماری‌های عصبی ایجاد کند. تحقیقات اولیه (Sudo et al., 2004, cited in Gallagher, 2018, para. 7-9) که در دانشگاه کیوشو (Kyushu University) انجام شد بین موش‌هایی که هیچ وقت با میکروب‌ها برخوردی نداشتند و آن‌هایی که در معرض میکروب‌ها بودند تناقض‌هایی وجود داشت که نشان می‌داد هورمون استرس در موش‌های "عاری از میکروب" دو برابر بیشتر بوده است. از آن پس، تحقیقات بیشتری به روی این مساله صورت گرفت که مشخص کرد، برای مثال، بیماری‌هایی که افسردگی دارند اغلب تنوع کمتری در میکروبیوم دارند، و همچنین انتقال میکروبیوم از افرادی که بیماری پارکینسون داشتند به موش‌ها به طور چشم‌گیری در رفتار و علائم آن‌ها تاثیر داشت. یافته‌های موجود نشان می‌دهد این مساله در آینده به روی سلامت روحی و جسمی تاثیر مثبتی خواهد گذاشت. امروزه محققان در حال بررسی نقش میکروبیوم به روی بیماری‌های مختلف از جمله آلرژی‌ها، سرطان و اضافه وزن هستند (Gallagher, 2018).

➤ اشاره به منبع درون متن

حتی اگر شما قبلاً در متن به منبع اشاره کرده‌اید باید طبق قوانین نقل قول در انتهای خلاصه نویسی نیز اشاره به منبع داشته باشید. به یاد داشته باشید یک نقل قول در انتهای خلاصه نویسی بدون معرفی منبع در ابتدای آن نیز یک نقل قول صحیح نیست.

➤ بررسی نهایی برای چک کردن سرقت ادبی

وقتی نوشتن پایان نامه یا مقاله را به اتمام رساندید، برای اینکه مطمئن شوید متن خلاصه شده، بازنویسی شده یا نقل شده از لحاظ سرقت ادبی مشکلی ندارد بهتر است آن را یک بار دیگر به طور کلی بررسی کنید. تشخیص سرقت علمی به شما می گوید آیا نوشته ای در متنتان است که خیلی شبیه به منبع اصلی باشد و نیاز به تغییر داشته باشد یا خیر و خیالتان بابت ارائه نهایی پایان نامه یا مقاله راحت می شود. بررسی نهایی برای مواقعی که شما از چندین منبع مختلف خلاصه نویسی کرده اید و قصد ویرایش مقاله یا پایان نامه خود را دارید بسیار مفید خواهد بود.